

Doc. Ing. Milan Hřebačka, CSc.
Tomanova 108, 169 00, Praha 6 – Břevnov

Oponentský posudek

doktorské disertační práce Ing. Ivana Vukušiče na téma:

„Analýza dynamických účinků ve výhybce“

Studijního programu Stavební inženýrství – studijního oboru 3607V009 Konstrukce a dopravní stavby
na Fakultě stavební Vysokého učení technického v Brně

1. Úvod

Předložená doktorská disertační práce je zaměřena na tu část konstrukce železniční dopravní cesty, kde se nejvýrazněji projevují interaktivní účinky systému „kolo – kolejnice“. Jedná se o srdcovku ve výhybkách. Práce řeší komplexní metodiku v měření a vyhodnocení zde vznikajících dynamických účinků od projíždějících kolejových vozidel. V České republice tato oblast nebyla doposud řešena tak, aby mohly být na základě uskutečněných měření „in situ“ v provozované koleji získány dostatečné soubory objektivních údajů. Tento chybějící článek mozaiky se podařilo zaplnit. Získané údaje ze všech měření, která byla v rámci řešení práce uskutečněna, daly možnost reálně posoudit problematiku dynamických účinků v srdcovkách výhybek a oprávnily autora práce stanovit adekvátní doporučení a závěry.

2. Členění a rozsah předložené doktorské disertační práce

Doktorská disertační práce je celkově zpracována na 437 stranách formátu A4. Z praktického hlediska je disertační práce rozdělena do dvou samostatných, avšak obsahově spojených a propojených svazků a to do textové části a části přílohové.

Textová část o rozsahu 142 stran je doplněna seznamem použité literatury a dalších informačních pramenů zahrnující 94 zdrojů uveřejněných v letech 2001-2015, seznamem 84 použitých symbolů a zkratk a seznamem příloh. Do textové části je včleněno 109 obrázků a 25 tabulek.

Přílohová část o rozsahu 230 stran zahrnuje tři oddělené skupiny příloh k měřením uskutečněným v provozovaných kolejích železniční stanice Poříčany (8.7.2013 a 9.7.2013), železniční stanice Choceň (25.3.2013, 8.4.2013, 1.7.2013 a 9.6.2014) a železniční stanice Ústí nad Orlicí (22.5.2015 a 27.5.2015). Součástí každé skupiny příloh je také fotodokumentace z měření.

3. Posouzení doktorské disertační práce

Ve smyslu ustanovení článku 45 odstavce 3 Studijního a zkušebního řádu doktorského studijního programu je mou povinností předloženou práci posoudit a v tomto posudku se konkrétně vyjádřit k následujícím okruhům:

- 3.1) aktuálnost tématu disertační práce,
- 3.2) splnění cílů disertační práce,
- 3.3) zvolené metody, postup řešení problematiky a výsledky práce s uvedením konkrétního přínosu doktoranda,
- 3.4) význam pro praxi nebo rozvoj vědního oboru,
- 3.5) formální úprava disertační práce a její jazyková úroveň.

3.1) Aktuálnost tématu disertační práce

Potřeba dalšího rozvoje a zdokonalování železniční dopravy co-by dopravy ekonomické, ekologické i efektivní je naprosto neoddiskutovatelná v širokém měřítku. Neustále se zvyšují a budou zvyšovat nároky na bezpečnou, spolehlivou a rychlou přepravu osob a nákladů. Požadavkům vyšších a vysokých rychlostí jízdy vozidel musí zákonitě odpovídat také konstrukce kolejové jízdní dráhy, která musí v interakci s projíždějícími vozidly zabezpečit a prokázat svou spolehlivost a odolnost tak, aby její potřebná údržba probíhala v souladu s plánem a zabezpečila tak dlouhodobou životnost konstrukce.

Potřeba spolehlivosti, odolnosti a dlouhodobé životnosti výrazně vystává u fundamentální a nejnáročnější části konstrukce kolejové jízdní dráhy, což jsou výhybky a výhybkové konstrukce. Konkrétně se jedná o oblast s přerušenou pojížděnou hranou a změnou tuhosti jízdní dráhy, což je nejvíce namáhané místo konstrukce výhybky a to je oblast přechodu tzv. „nevedeným místem“, tj. z křídlové kolejnice na hrot srdcovky.

Že si autor jako téma své disertační práce zvolil měření a vyhodnocení dynamických účinků v srdcovkách výhybek a práci nazval „Analýza dynamických účinků ve výhybce“ je velmi správné. Téma práce je totiž vysoce aktuální a řešení problematiky je potřebným a požadovaným přínosem k ekonomickému zabezpečení funkční, plynulé a spolehlivé železniční dopravy přes srdcovkovou část výhybek.

3.2) Splnění cílů disertační práce

Těžiště stanovených cílů práce spočívalo v realizaci experimentálního měření dynamických účinků v srdcovkové části výhybek „in situ“ v podmínkách plného provozu na železniční síti Správy železniční dopravní cesty (SŽDC) v České republice s následnou analýzou změřených dat. Získané znalosti odezvy konstrukce a jejího dynamického chování na průjezd široké plejády kolejových vozidel v reálných podmínkách, dávají do budoucna možnost realizace a zavedení materiálů i technicky propracovanějších řešení konstrukce srdcovek a efektivitu v jejich údržbě.

Autor při stanovení cílů své disertační práce vycházel z dokonalého seznámení se se současným stavem v řešené oblasti, teoretickým rozbohem problematiky dynamických dějů ve výhybce a dále také z nastudování vhodného matematického aparátu a volby vhodných matematických metod, včetně jejich nastavení, aby tak mohl získat potřebné objektivní informace. Autor při tom mohl i vhodně navázat na poznatky získané při své spoluúčasti na řešení předchozích projektů, které se studiem dynamických dějů ve výhybkách zabývaly.

Cíle práce byly stanoveny vysoce náročně a bez dokonalého zázemí by jejich naplnění nebylo vůbec možné. Úplné splnění cílů práce mohu jednoznačně konstatovat i při vědomí jejich limitování podmínkami, kterých bylo možno dosáhnout v plném provozu na železniční síti naší republiky.

3.3) Zvolené metody, postup řešení problematiky a výsledky práce s uvedením konkrétního přínosu doktoranda

Ke zvoleným metodám a postupu řešení problematiky nemám připomínek a považuji je za správné.

Postup od teoretického rozboru dějů v srdcovkové části výhybky především v závislosti na konstrukčním uspořádání pevných srdcovek, k nastavení vhodné metodiky měření i volby matematického aparátu k získání, vyhodnocení a porovnání dynamických účinků na jednotlivých konstrukcích je logický a správný. Oceňuji důslednost autora při uvědomění si skutečnosti, že při rozboru dynamických účinků je pro úplnost informace nutné nejen znát jejich frekvenční složení,

ale také lokalizaci frekvenční složky v čase s konstantním (lineárním) rozlišením.

K výsledkům práce s uvedením konkrétního přínosu doktoranda mohu uvést skutečnost, kterou také vysoce oceňuji. Autor uvádí v práci své poděkování nejenom vedoucímu práce, Prof. Ing. J. Smutnému, Ph.D., ale také Prof. Ing. L. Pazderovi, CSc. a rovněž kolegům z Ústavu železničních konstrukcí a staveb. Při zabezpečení a realizaci osmi experimentálních měření v železničních stanicích Poříčany, Choceň a Ústí nad Orlicí v srdcovkách šesti výhybek se jednalo o úspěšnou a širokou týmovou spolupráci, kde se zcela zřejmě projevila i těsná a prospěšná dlouhodobá spolupráce mezi Ústavem železničních konstrukcí a staveb a Ústavem fyziky na Fakultě stavební VUT v Brně.

Vůdčí úloha doktoranda při všech měřeních je jasná, jak vyplývá z popisu přípravy a realizace vlastních měření. Nejmatatelnější přínos doktoranda spočívá ve vyhodnocení mimořádného množství údajů, ze kterých mohl podloženě formulovat jasné závěry v následně uvedených podkapitolách práce.:

- 13.1) Seznam dynamických dějů ve výhybce,
- 13.2) Metodika měření,
- 13.3) Matematický aparát,
- 13.4) Hodnocení efektivity údržbových prací,
- 13.5) Návrh zařízení na měření dynamických účinků,
- 13.6) Data pro optimalizaci výpočetních modelů.

Na základě zpracovaných údajů a získaných zkušeností pak doktorand Ing. Ivan Vukušič formuluje zcela konkrétní a realizovatelná doporučení, s nimiž v zásadě souhlasím. K tomu uvádím, že navržená a použitá metodika tak jak je popsána v kapitole 6 textové části je základem certifikované metodiky měření dynamických účinků. Autor práce je spoluautorem této certifikované metodiky.

3.4) Význam pro praxi nebo rozvoj vědního oboru

Výrazný význam výsledků této práce spočívá nejen v jejím okamžitém využití v provozní praxi, ale i ve vyvstalých otázkách, na které by bylo velmi prospěšné formulovat i fundované odpovědi. Proto doporučuji, aby vzhledem k významu a úrovni této doktorské disertační práce byl její výtisk po úspěšné obhajobě postoupen Děkanátem FAST VUT v Brně Správě železniční dopravní cesty v Praze k projednání závěrů a doporučení uvedených v práci. Současně s tím doporučuji, aby SŽDC zorganizovala jednání za účasti svých příslušných odborníků, odborníků Technické ústředny, Výzkumného ústavu železničního a samozřejmě také autora práce k odbornému projednání doporučení uvedených v práci s cílem realizace odsouhlasených závěrů vyplývajících z jednání jako např.:

- doplnit systém kontrolní činnosti a diagnostiky stavu výhybek (geometrické parametry ve výhybce, měření ojetí, atd.) o systém sledování dynamických účinků (stacionární zařízení – kde, kdy, jak),
- stanovit jasná pravidla zodpovědnosti a koordinace činnosti na zřízených a funkčních zkušebních úsecích.

K významu práce pro praxi ještě upozorňuji na nezanedbatelnou skutečnost, která je dána principem „akce – reakce“. Měření a vyhodnocení dynamických účinků ve výhybce dá po nutném vývoji a doplnění měřicí sestavy, např. o „světelné brány (spouštěcí mechanismus)“ možnost objektivního posouzení stavu pojezdu kolejových vozidel se selektivním určením „viníků“, tj. konkrétních kol vozidel, která vyvozují již mimořádné a nepřípustné účinky na konstrukci koleje.

3.5) Formální úprava disertační práce a její jazyková úroveň.

K formální úpravě a jazykové úrovni disertační práce nemám prakticky co dodat. Až na zcela ojedinělé výjimky (uvedu v připomínkách), je formální úprava práce a z hlediska čistoty (minimum překlepů) i její jazyková úroveň vynikající.

4. Připomínky k práci a náměty k diskusi v rámci odborné rozpravy

- 1) Z nepřesné formulace na str.5 vyplývá, že by bylo potřebné v ČR budovat vysokorychlostní síť – s tím nesouhlasím!
- 2) Vzhledem k tomu, že se jedná o originální verzi práce v českém jazyce veškeré převzaté obrázky by měly mít také popis v českém jazyce (obr. 2.1, 2.2, 5.2, 5.4, 5.9, 5.10, 5.11).
- 3) Na str. 8 je uvedeno: „Nejlepším řešením se zdá být nadvýšení křídlové kolejnice“. Text upravuji následovně. „Nejlepším řešením u pevných srdcovek je nadvýšení křídlových kolejnic nad hrotem srdcovky spolu se zpevněním pojížděných ploch (natavení povrchu s použitím součástí odolných proti opotřebení, resp. použití mechanického způsobu, resp. použití výbušného způsobu zpevnění)“.
- 4) Vyjádření děje (na str. 13 i na obr. 5.5) termínem „prasknutí srdcovky“ nepovažuji za správné
- 5) „Délka tyče je 80 cm a je zatlučena do šterkového lože do hloubky 65 cm – str. 33“. S textem nemohu souhlasit a dále – z jakých důvodů byla zvolena délka tyče 80cm?
- 6) V přílohové části u grafů orientovaných svisle bych považoval za moudré přizpůsobit tomu i vysvětlující popis k označeným hodnotám v tabulkách, to znamená otočit popis o 180°.
- 7) Jaké je vysvětlení (hodnoty zrychlení vibrací) např. u Leo Express (snímač A11Z na výhybce č.10) – str. 45, 47 v přílohové části?
- 8) Údaj o povětrnostních podmínkách má důležitou vypovídající hodnotu, proto je potřebné tento údaj uvádět vždy, tak jak je tomu například u měření v Ústí nad Orlicí (výhybky č.3 a č.4).
- 9) Pokud nebyly obě výhybky ve dvojici (sledovaná i kontrolní) vloženy ve stejných provozních podmínkách a ve stejnou dobu, je potřebné znát pro objektivní porovnání i skutečnosti jejich degradace oproti výchozímu stavu, včetně stavu kolejového lože i podloží – prosím o stručný názor!

5. Závěrečné zhodnocení disertační práce

- 5.1 Práce je i při svém mimořádném rozsahu velmi přehledně členěna, logicky zpracována a umožňuje dobrou orientaci v celé problematice
- 5.2 Práce nemá formální nedostatky, obrázky i tabulky jsou přehledně popsány, důsledně jsou vysvětleny jednotlivé členy použitých vzorců a na použitou literaturu jsou v textu uvedeny odkazy.
- 5.3 Autor prostudoval rozsáhlou literaturu, zúročil své zkušenosti ze spoluautorství na dříve zpracovaných projektech. Snažil se také v rámci možného při experimentálních měřeních získat co nejvíce objektivních údajů.
- 5.4 Výsledky práce přinášejí nové a originální poznatky. Navržená doporučení jsou realizovatelná a budou-li v brzké době realizována, budou ihned přispívat k zefektivnění hospodárné udržovací činnosti na provozovaných výhybkách.
- 5.5 Z celkového pohledu se jedná o výjimečně rozsáhlou, zdařilou a pro provozní praxi nepopíratelně prospěšnou práci. Realizovaná experimentální měření z hlediska svého obsahu i rozsahu a v plných provozních podmínkách jsou v České republice zcela mimořádná. Z mého celkového pohledu je po všech stránkách disertační práce nadprůměrná až vynikající!

6. Závěr

Závěrem konstatuji, že předložená doktorská disertační práce autora Ing. Ivana Vukušiče splňuje všechny náležitosti podle Studijního a zkušebního řádu doktorského studijního programu FAST VUT v Brně. Vzhledem k výše uvedenému ji doporučuji k obhajobě před jmenovanou komisí a po úspěšné obhajobě doporučuji autorovi práce Ing. Ivanovi Vukušičovi udělit titul Ph.D.

V Praze dne 6.12.2015

Doc. Ing. Milan Hřebačka, CSc.